FIL-PRIM' AWLA TAL-QORTI CIVIL

SEDE KOSTITUZZJONALI

IMHALLEF

ONOR. GEOFFREY VALENZIA B.A., LL.D.

Seduta ta' nhar il-Gimgha, 31 ta' Mejju, 2002.

Kawza Numru: 1

Rikors Nru. 31/01 GV

Doc. 257-02

Francis X Aquilina

Vs

L-Avukat Generali u Emanuele J Aquilina u b'digriet tat-18 ta' Novembru 1993 stante l-mewt ta' Lino Auilina l-atti gew trasfuzi f'isem Margaret armla minn Lino Aquilina f'isimha proprju u bhala, mandatarja verbalment kostitwita ta' bintha Emma Aquilina, kif ukoll Anthony, Edgar, Erminia Borg Testaferrata, Joseph, Helen u Gulia ahwa Aquilina

Il-Qorti.

Preliminari

Rat ir-Rikors fejn ir-rikorrenti ppremetta:

Illi r-rikorrenti kien l-attur fil-kawza intavolata fl-ismijiet Francis X Aquilina kontra Emanuel Aquilina, deciza mill-Qorti tal-Appell fit-30 ta' Marzu, 2001 {enumerata 172/85};

Illi l-kawza kienet intavolata sabiex il-konvenut irodd lura hamsin fil-mija minn ammont ta' flus li kien indebitament approprija ruhu minnhom wara li kien biegh ta' stocks ta' kunserva li kienu proprjeta' in komuni bejniethom;

Illi fl-istadju tal-Appell l-attur kien sar jaf b'informazzjoni li biha hass kien fondamentali u determinanti li kellha tghin lig-Gudikanti sabiex jiddeciedu l-mertu tal-kawza. Kien ghalhekk li huwa ppresenta rikors fis-16 ta' Novembru, 1999 {fol. 121} fejn spjega b'mod dettaljat dak li kien ghadu kemm skopra. Cioe' li l-ispjegazzjoni moghtija mill-konvenut fil-Prim Istanza kienet falza.

Illi l-attur permezz tar-rikors imsemmi kien talab lill-Onorabbli Qorti tawtorizah jippresenta dokumenti li jippruvaw dak allegat.

Illi l-Onorabbli Qorti tal-Appell ordnat li l-konvenut jigi notifikat bir-rikors imsemmi u tghatu tlett ijiem ghar-risposta {fol 123}.

Illi fis-6 ta' Dicembru l-Onorabbli Qorti ordnat li kellha bzonn ta' aktar elucidazzjoni sabiex tkun f'pozizzjoni tiddekreta dan l-istess rikors [fol. 124}.

L-istess verbal jinghad fis-17 ta' Jannar, 2000 (fol. 125);

Illi fil-15 ta' Mejju, 2000 l-Onorabbli Qorti kienet semghet lis-sottoskrit dwar ir-rikors imsemmi u kienet iddifferit il-kawza ghad-digriet (fol. 127);

Illi fit-30 ta' Marzu, 2001, l-Onorabbli Qorti tal-Appell kien qabad u ddecieda l-kawza minghajr ma ddekreta dan ir-rikors odjern.

Illi l-fatt li l-Onorabbli Qorti ddecidiet il-mertu tal-kawza minghajr ma iddekretat dan ir-rikors importanti jilledi d-drittijiet fundamentali tal-attur odjern.

Illi ghalhekk is-sentenza tal-Appell fl-umili fehma tar-rikorrent jikkostitwixxi ksur tad-dritt ta’ smiegh xieraq protetti mill-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta’ Malta u mill-artikolu 6. tal-Konvenzjoni Ewropeja tad-drittijiet tal-Bniedem.

Ghaldaqstant l-esponenti umilment jitlob li din l-Onorabbli Qorti joghgobha taghtih ir-rimedji kollha li jidhrilha xierqa biex jitwettqu d-drittijiet fundamentali fuq imsemmija, fosthom li tiddikjara li s-sentenza fuq imsemmi jikkostitwixxi ksur ta’ dawk id-drittijiet u tirrevoka l-imsemmija sentenza.

Rat ir-risposta ta’ l-Avukat Generali a fol. 9 tal-process fejn espona:

1. Illi l-Avukat Generali mhux legittimu kontradittur in kwantu hu la qatt kellu interess guridiku u wisq anqas ippartecipa jew kien parti fil-kawza msemmija mir-rikorrent.

   Illi skond l-artikolu 181 (2) tal-Kap 12 l-esponenti Avukat Generali jirraprezenta lill-Gvern f’dawk l-atti fejn dawn ma jkunux jistghu jigu diretti kontra xi wiehed jew aktar mid-dipartimenti l-ohra tal-Gvern. Issa fil-kaz tar-rikorrenti l-ebda dipartiment tal-Gvern ma kien involut fil-litigju u huwa risaput fid-dritt kostituzzjonali li l-gudikatura (u fil-kaz odjern il-Qorti ta’ l-Appell) hija indipendenti mill-ezekuttiv u certament ma tistax titqies bhala dipartiment tal-gvern.

   Fi kwalunkwe kaz huwa l-interess ta’ l-intimati l-ohra biss, cioe’ l-aventi kawza tad-*decuius* Emanuel Aquilina, li jiseddqu s-sentenza impunjata mir-rikorrent.

2. Illi subordinatament u minghajr pregudizzju ghall-eccezzjoni precedenti, ir-rikors ma jqajjem l-ebda kwistjoni kostituzzjonali billi hemm rimedji ordinarji ghal-lanjanzi tar-rikorrent ai termini ta’ l-

artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni u l-Artikolu 4(2) tal-Kap 319. Jidher li r-rikorrent ma ntavolax kawza ghar-ritrattazzjoni, jekk hu l-kaz, u ghazel li jirrikorri ghar-rimedju inerentement straordinarju.

3. Illi subordinatament u minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet precedenti, fir-rikors promotur qed isir tentattiv ta' appell tat-tielet istanza quddiem din il-Qorti. Qorti ta' gurisdizzjoni originali fit-twettieq tad-drittijiet fondamentali mhix Qorti ta' Kassazzjoni li tirrivedi l-konkluzjonijiet ta' tribunali nferjuri.

   Huwa manifest li r-rikorrenti qed ihalltu l-kuncett ta' "*favourable outcome*" ma' dak ta' "*fair hearing*". Sahansitra gie ribadit mill-organi ta' Strasbourg li disugwaljanza ta' entita' zghira li ma taffettwax l-imparzialita' (*fairness*) tal-proceduri fil-kumpless taghhom ma jilledix id-dritt fondamentali protett mill-artikolu 6 (V v Luxemborg 42 DR 86; Monnell Morris 2/3/1987 Series A No. 115 § 55 *et seq*.).

4. Illi r-rikors promotur huwa nfondat fil-fatt u fid-dritt u ghandu jigi michud bl-ispejjez.

Rat id-dIgriet taghha a fol. 7 fejn giet ordnata l-allegazzjoni tal-atti tal-process numru 172/85 fl-ismijiet Francis X Aquilina vs Emanuele Aquilina deciz fit-30 ta' Marzu, 2001 mill-Qorti ta' l-Appell.

KONSIDERAZZJONIJIET

FATTI

Illi bhala fatti jirrizulta li r-rikorrent kien appella minn kawza. Waqt is-smiegh ta' l-appell, kien ipprezenta rikors biex il-Qorti tawtorizzah

jipprezenta dokument li skond hu kien determinanti bhala prova fid-decizjoni tal-mertu ta' l-appell.

Illi l-Qorti ta' l-Appell kienet ordnat lill-appellat jigi notifikat bir-rikors imsemmi u taghtu zmien ghar-risposta (fol. 123). L-appell kien gie differit fis-6 ta' Dicembru billi l-Qorti kellha bzonn aktar zmien biex tkun f'posizzjoni li tiddekreta l-istess rikors (fol. 124). L-istess gara fis-17 ta' Jannar, 2000 (fol. 125). Fil-15 ta' Mejju, 2000 il-Qorti kienet semghet lid-difensur tar-rikorrent u ddifferit l-appell ghad-digriet fuq ir-rikors (fol. 127). Fis-6 ta' Ottubru, 2000 l-appell rega' gie differit biex jinghata d-digriet (fol. 132). Imbaghad fit-30 ta' Marzu, 2001 il-Qorti ta' l-Appell ddecidiet l-kawza fil-mertu minghajr ma ddekretat dan ir-rikors.

DRITT GHAL SMIGH XIERAQ

Ir-rikorrent ghalhekk qed jikkontendi li b'dan il-mod gie lez id-dritt fondamentali tieghu ghal smiegh xieraq.

Art. 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem jipprovvdi li:

In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law.

Art 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta jipprovvdi li:

(1) Whenever any person is charged with a criminal offence he shall, unless the charge is withdrawn, be afforded a fair hearing within a reasonable time by an independent and impartial court established by law.

(2) Any court or other adjudicating authority prescribed by law for the determination of the existence or the extent of civil rights or obligations shall be independent and impartial; and where proceedings for such a determination are instituted by any person before such a court or other adjudicating authority, the case shall be given a fair hearing within a reasonable time.

The key principle governing Article 6 guarantees is fairness. The notion of a fair trial is always to ensure or contribute to ensuring the fairness of the proceedings as a whole. (Guide to European Convention of Human Rights K. Reid).

Hu principju stabilit li anke fl-istadju ta' appell, fejn dan id-dritt hu koncess, is-smiegh tal-kawza jrid ikun ukoll wiehed xieraq, biex jigu salvagwardjati d-drittijiet fondamentali.

Biex wiehed japprezza jekk proceduri humiex xierqa jew le, wiehed m'ghandux ihares biss lejn xi nuqqasijiet procedurali li jokkorru imma jekk, fl-assjem taghhom, il-proceduri kienux jew le kondotti b'gustizzja fis-sostanza u fl-apparenza.

Illi fil-kaz in ezami, meta l-Qorti ta' l-Appell, iddedcidiet il-mertu, qabel ma ddekretat ir-rikors fejn ir-rikorrent talab li jezebixxi provi godda, marret, bi zball jew bi zvista, oltre dak li hi stess kienet iddikjarat li kellha tiddeciedi, skond id-diversi verbali fuq imsemmija.

Kif graw l-affarijiet ghalhekk din il-Qorti hi tal-fehma li l-proceduri ma kienux xierqa (*fair*) u li r-rikorrent, allura appellant, ma nghatax smiegh xieraq. Ir-rikors prezentat mir-rikorrent setgha kien determinanti ghad-decizjoni fil-mertu ta' l-appell. Ghalhekk il-Qorti ma tistax tghid li dan kien xi nuqqas procedurali insinifikanti, imma kien nuqqas li setgha kien determinanti.

Eccezzjonijiet tal- intimat Avukat Generali.

L-intimat Avukat Generali eccepixxa li hu mhux il-legittimu kontradittur.

Illi pero’ huwa f’kazijiet bhal dawn li hi necessarja l-presenza tal-Avukat Generali u dan kif provvdut fl-artikolu 181B(2) tal-Kap. 12 ghal kazijiet fejn minhabba n-natura tat-talba l-atti ma jkunx jistghu jigu diretti kontra xi wiehed jew aktar mill-kapijiet tad-dipartimenti l-ohra tal-Gvern.

L-intimat eccepixxa wkoll li r-rikorrent kellu r-rimedju ordinarju tar-ritrattazzjoni.

Bhala regola fil-kaz ta’ sentenza tal-Qorti ta’ l-Appell, hemm miftuh ir-rimedju tar-ritratttazzjoni. Li m’hemmx qbil pero’ huma jekk in-nuqqasijiet procedurali li minnu qed jilmenta r-rikorrent fl-istanza prezenti, kienux tali li jinkwadraw ruhhom f’xi wahda mis-subincizi ta’ l-artikolu 811 tal-Kap 12 u b’mod partikolari fis-subinciz (L) ta’ dak l-artikolu. Il-Qorti ta’ l-Appell fil-kawza L. Cuschieri vs Onor. Prim Ministru deciza fis-6 ta’ April, 1995 kienet ikkummentat *obiter* fis-sens li:

> “Ma jidhirx li r-rikorrent f’sitwazzjoni simili seta’ jirrikorri ghar-rimedju ta’ ritrattazzjoni u li ma kienx tant car illi wiehed seta’ jakkampa d-dritt ghal dan ir-rimedju f’kaz ta’ zball jew irregolarita’ ta’ din ix-xorta taht is-subinciz (L) jew xi subinciz iehor ta’ l-istess artikolu. Konsidrat li r-rimedju ta’ ritrattazzjoni hu wiehed straordinarju u ta’ strettissima interpretazzjoni, din il-Qorti ma jidhrilhiex li f’dan l-istat ta’ incertezza ghandha tiddeklina milli tezercita l-poteri kostituzzjonali taghha biex tassigura smigh xieraq lir-rikorrent una volta mhux tant car jekk ir-rikorrent ezawriex jew le r-rimedji l-ohra miftuha ghalih taht il-ligi ordinarja.”

Ghalhekk il-Qorti mhiex qed tilqa’ din s-sottomissjoni tal-intimat.

RIMEDJU

Stabbilit li ghalhekk jirrizulta li kien hemm lezjoni ta' dritt, ghandu jinghata r-rimedju li l-Qorti jidhrilha xieraq fic-cirkostanzi. Ir-rikorrent qed jitlob li dina l-Qorti tiddikjara li s-sentenza fuq imsemmija tikkostitwixxi ksur tad-drittijiet tieghu u tirrevoka l-imsemmija sentenza.

Fejn lezjoni tista' tigi rimedjata billi jigi annulat l-att li pprovokaha, u dan minghajr effetti negattivi, bhal per ezempju billi tohloq ingustizzja akbar, ma hemmx raguni ghaliex il-Qorti m'ghandiex tirrevoka s-sentenza, u tpoggi lill-partijiet fl-istess sitwazzjoni li kienu qabel ma sar l-att li pprovoka l-lezjoni kostituzzjonali (ara Sentenza Qorti Kostituzzjonali Gordon Agius vs Avukat Generali deciza fl-20 ta' Dicembru, 2000).

DECIZJONI

Ghal dawn il-motivi l-Qorti tiddeciedi billi tilqa' t-talba tar-rikorrent, tiddikjara li s-sentenza fuq imsemmija tikkostitwixxi ksur tad-dritt tar-rikorrent ghal smiegh xieraq, tirrevoka l-imsemmija sentenza, u tordna li l-kawza tintbaghat lura quddiem il-Qorti ta' l-Appell biex jigi dekretat ir-rikors tas-16 ta' Novembru, 1999 u eventwalment ghad-decizjoni fil-mertu.

Fic-cirkostanza l-ispejjez jibqghu bla taxxa bejn il-kontendenti.

ONOR. IMHALLEF GEOFFREY VALENZIA B.A., LL.D

Frankie Mercieca
Deputat Registratur.